

Opis źródła:

W XIX wieku Anglia doświadczyła znacznych zmian społecznych i gospodarczych, które miały wpływ na życie ubogich mieszkańców. W obliczu rewolucji przemysłowej, urbanizacji i wzrostu liczby ludności, problem biedy stał się coraz bardziej widoczny. W odpowiedzi na te wyzwania wprowadzono szereg reform dotyczących dobroczynności i zasiłków dla ubogich. Kluczowym dokumentem regulującym pomoc dla ubogich był Poor Law Amendment Act z 1834 roku, który zreformował wcześniejsze prawo dotyczące biedy. Ustanowiono w nim system pracy dla ubogich, co prowadziło do zakładania workhouse'ów – instytucji, w których biedni mogli otrzymać schronienie i jedzenie w zamian za pracę. Praca w takich domach była często ciężka i brutalna, co skutkowało krytyką ze strony reformatorów społecznych. W miastach zaczęły również powstawać organizacje dobroczynne, które starały się wspierać ubogich w bardziej humanitarny sposób. Wolontariusze i filantropi podejmowali nowe inicjatywy, oferując edukację, wsparcie zdrowotne i pomoc duchową. W szczególności rozwijał się ruch na rzecz poprawy warunków życia robotników, co ostatecznie doprowadziło do powstania związków zawodowych i dążenia do reform społecznych. Prezentowany artykuł przedstawia powody oraz sposób organizowania pomocy ubogim w Anglii.

Miejsce wydania:

Prawda. Tygodnik Polityczny, Społeczny i Literacki, 1886, R.6, nr 24.

Tekst źródła:

Zasada wielkiej własności nigdzie nie jest tak dalece urzeczywistnioną, jak w Anglii. Panuje ona zarówno na polu przemysłowym jak i w rolnictwie. Warstwy średnio, chłopskie i rzemieślnicze, zapełniające w krajach innych jako tako przepaść społeczną między najmitą wolnym a kapitalistą, za nikły; dochowało się zaledwie drobne kramarstwo. Atoli z takim stanem rzeczy zespala się mnóstwo stron ujemnych. Przesilenia handlowe do sięgają tu nader olbrzymich rozmiarów i szerzą straszne spustoszenie, a na nizinach społeczeństwa spotyka się ludzi, co zdolni będąc i radzi pracować, mrzeć muszą z głodu w braku zarobku. Pauperyzm – oto jedna z plag Albionu, zresztą nie rozerwalnie i związana z samymi warunkami tamtejszej produkcji. Liczba nędzarzy, którzy otrzymaliby zapomogę państwową, wynosiła w Anglii i Walii przeciętnie z dnia jednego 1860 r. aż milion z okładem, tj. blisko 6% całej ludności; w 1860r. - 800,000, tj. ok 4,5%, w 1870 - milion z górą, tj. 4,7%., itd. A z tej liczby w 1850 znajdujemy 19% ludzi dojrzałych, w pełnym rozkwicie sił i uzdolnień do pracy, w 1860 – 15% a w r. 1870 -17%. W innych krajach Europy sroży się również klęska nędzy i pauperyzmu, dość spojrzeć na Galicyę. Wszelako powody są różne, bo gdy w Galicyi wypływa ona poniekąd z niedostatecznego rozwoju ekonomicznego, w Anglii jej źródło spoczywa w nadmiernym wykwiecie sił wytwórczych i w nadprodukcji przemysłowej. Ilość nędzarzy angielskich zwłaszcza tej kategorii, która obejmuje ludzi w sile zdrowia i wieku, jest arcydziwna, stanowiąc termometr, pokazujący bieg korzystny lub niepomysłny interesów handlowych i przemysłowych. Przesilenia handlowe, sprowadzając bezrobocie przymusowe, nie omieszkują wzmocnić wszystkich danych w statystyce dobroczynności, pomysłny zaś stan koniunktur na rynku działa wręcz odwrotnie. Więc pauperyzm angielski, jako wynik zawichrzeń w sferze wymiany, miewa swe odpływy i przyływy, stanowi nieodłączne a niezbędne następstwo obecnych warunków produkcyjnych Anglii. Ponieważ zaś sprawa ta dotyczy robotnika

fabrycznego, co nie, cechującą nasze go wieśniaka, zatem też i samo społeczeństwo angielskie pospieszyło z ogłoszeniem nowego prawa o zapomogach państwowych dla pogrążonych w przepaść nędzy z braku zarobku. Zważywszy teraz rozwój produkcji fabrycznej w Anglii, dziwić się niepotrzebujemy, że dobroczynność państwowa nigdzie nie dosięgła takich wymiarów, oraz nie ogarnęła tak potężnego zakresu działań. Wszak koszty same utrzymania tej instytucji, jako też wspacia wynosiły w Anglii i Walii w 1870 roku aż 7,600,000 funtów sterlingów (tj. przeciętnie 7 szylingów na mieszkańca), a w 1880 podniosły się do 8,000,000 f.st. (tj. przeciętnie spadły do 6 na mieszkańca). Do studiów też nad angielską dobroczynnością państwową zwracają się te kraje, co wstąpiwszy w ślady Anglii, poczynają na sobie doświadczać skutków wytwórczości kapitalistycznej w postaci pauperyzmu. Jak państwo to jest krajem klasycznym nowoczesnej produkcji, tak samo jest ono krajem klasycznym dobroczynności państwowej.

Słowniczek pojęć:

Funt szterling - to oficjalna waluta Wielkiej Brytanii oraz kilku jej terytoriów zależnych. Jest jedną z najstarszych walut na świecie i często używaną jako waluta rezerwowa.

Pauperyzacja - to proces pogłębiania się ubóstwa i degradacji warunków życia w danej społeczności lub grupie społecznej.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i średniej (poziom podstawowy):

1. Jakie są główne przyczyny pauperyzmu w Anglii według tekstu?
2. Jakie różnice dostrzegasz między przyczynami pauperyzmu w Anglii a Galicji?
3. Jakie warstwy społeczne w Anglii były najbardziej dotknięte skutkami pauperyzmu?
4. W jaki sposób stan koniunktur na rynku wpływa na dobrobyt robotników fabrycznych w Anglii?
5. Co oznacza, że Anglia jest klasycznym krajem dobroczynności państwowej?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jakie konsekwencje społeczno-ekonomiczne miała zasada wielkiej własności w Anglii dla klas robotniczych i chłopskich?
2. Czy sądzisz, że doświadczenia Anglii w zakresie dobroczynności państwowej mogły wpłynąć na inne kraje europejskie? Jeśli tak, to w jaki sposób?
3. Czym charakteryzowało się podejście angielskiego rządu do kwestii dobroczynności w XIX wieku? Jakie zmiany w prawodawstwie były w tym kontekście wprowadzane?

Literatura pomocnicza:

B. Urbanek, *Idea opieki nad chorym na ziemiach polskich w latach 1809-1914*, Warszawa 2001.

Najważniejsze cenzury:

Ustawa o Ubogich z 1834 roku (New Poor Law) - Reforma miała na celu ograniczenie kosztów związanych z pomocą ubogim, co wcześniej było obowiązkiem parafii. Zorganizowano wówczas domy pracy, które stały się główną instytucją, gdzie udzielano pomocy. Były to

miejsca, w których ubodzy, zamiast otrzymywać zasiłki pieniężne, musieli mieszkać i pracować w surowych warunkach. Celowo były ciężkie, aby zniechęcać ludzi do korzystania z pomocy społecznej, w myśl zasady, że tylko osoby w skrajnej potrzebie miały tam trafiać.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis